
KÖNYVJELZŐ

A FINN NEMZETI VIDÉKPOLITIKA AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ KIHÍVÁSA ELŐTT

*P. Malinen – H. Jussila – M. Häkkinen (1993) Finland's National Rural Policy facing the Challenge of European Integration
University of Oulu Research Institute of Northern Finland
Research Reports 114. Oulu*

Ez a könyv egyike azoknak a kiadványoknak, amelyeket a finnek angol nyelven jelentettek meg abból a célból, hogy az Európai Unió minél jobban megismerje és méltányolja a finn mezőgazdaság és vidék sajátos problémáit. A könyv számtalan más, napjainkban megjelenő angol nyelvű kiadvánnyal együtt egyfajta lobbizás a finn mezőgazdaság féltett jövőjéért.

A finnek az Európai Unióhoz való csatlakozásuk (amely felől a többségnek nem voltak kétségei) kapcsán tele voltak aggodalmakkal. Különösen vonatkozott ez a mezőgazdaságból élőkre. Pár hónappal az integrációról szóló népszavazás előtt a farmerek 70%-a ellenezte és csak 30%-a értett egyet a csatlakozással. A mezőgazdasággal és a vidékpolitikával foglalkozó kutatók – a maguk intellektuális eszközeivel – mindent megtesznek annak érdekében, hogy a farmerek a lehető legkisebb megrázkódtatások árán éljék át a szükséges változást és az új alkalmazkodási kényszert.

A szerzők a könyvben a *finn vidék és a vidékpolitika* történelmi és regionális sajátosságait bemutatásával foglalkoznak. Finnország múltjában és jelenében az egész gazdaság szempontjából meghatározó az erdő, a fafeldolgozás. Ma az ország 85%-át erdő borítja. Ezt, továbbá az éghajlati viszonyokat figyelembe véve, kiváló teljesítménynek mondható, hogy a finn mezőgazdaság már az 1950-es években elérte a lakosság élelmiszer-szükségletének kielégítését. Az 1960-as évek közepéig a farmok száma és a falusi lakosság folyamatosan nőtt. A regionális politika fő célja az elegendő élelmiszer biztosítása volt. Amikor ezt a célt a finn parasztság „túlteljesítették”, akkor sok minden megváltozott a társadalomban, így például csökkentek a támogatások – amelyek elsősorban a szarvasmarha-tenyésztést és tejtermelést segítették –, továbbá az erdei munkákat, főleg a fakitermelést gépesítették, amiáltal a falvakban munkaerőfelesleg keletkezett. A lakosság egyre jobban fel-

hagyott a mezőgazdasági termeléssel és az ipari városok agglomerációs övezeteiben telepedett le. Ez volt a „nagy migráció”, amely Észak- és Kelet-Finnországból Délnyugat-Finnországba vezetett, és amely az egyébként is gyéren lakott ország további területeinek elnéptelenedését eredményezte. Úgy tűnt, hogy a társadalomban a vidéki térségek problémái háttérbe szorultak, de hogy ez mégse következzen be, megszületett a vidékpolitika, amely a vidéki foglalkoztatásban a diverzifikációt jelölte meg célként és rendkívül nagy hangsúlyt fektetett a szociálpolitikára. Az iskolák, az egészségügy, a helyi tervezés és irányítás, az önkormányzati tevékenységek fejlesztése mind-mind a mezőgazdaságból felszabaduló munkaerő lekötését szolgálta. Ezzel megakadályozták Finnország egyes térségei teljes elnéptelenedését, sőt az 1980-as években az urbanizációval ellentétes folyamat indult meg. Nőni kezdtek azok a vidéki települések, amelyek fontos információs központként működtek, és állandóan lassították azt a folyamatot, amelyet faluról a városba költözésnek nevezünk.

Ma a Finnországra jellemző magas (18%-os) munkanélküliség szintén egy enyhe falura való visszaköltözést eredményezett. Minden tudatos politika és tervezés ellenére azonban a fő vándorlási mozgás Finnországban is, mint mindenütt a világon, faluról a városba irányul. Az új kihívás, az Európai Unióhoz való csatlakozás felgyorsíthatja a falvak elhagyását. Ennek elkerülése érdekében a szerzők új *regionális stratégiai* gondolkodás kidolgozásáról elmélkednek. Alapvető kiindulási pontjuk, hogy az Európai Unió országai nem rurális térségek, és ezért az Európai

Uniónak nincs megfelelő vidékpolitikája. Itt kell kiemelni, hogy a szerzők célja e könyv megírásával éppen az volt, hogy az Európai Uniót arra bírják rá, hogy dolgozzanak ki egy közös vidékpolitikát, és abban a finn érdekeket a legmesszebbmenőkig vegyék figyelembe.

A könyv szerzői, akárcsak a finn kutatók többsége, azt a stratégiát követik, hogy Finnországot nem egyedül, hanem a másik két északi országgal, Norvégiával és Svédországgal együtt taglalják. A Skandináv országok két nagy régióra oszthatók: az északira és a délire. Az 1 km²-re eső lakosok száma Észak-Skandináviában 4,2, Dél-Skandináviában 27,6, a 12 EU-országban pedig 144,3 fő. A szerzők a népsűrűségeken kívül még Észak-Skandinávia egyéb sajátosságait is kiemelik. Az adatokból egyértelműen látszik, hogy a nemzeti határokon belül Észak-Skandinávia agrártérségnek számít.

A jóléti társadalmaknak köszönhetően, az 1970-es évektől kezdődően azonban az említett országokban olyan regionális politikát tudtak folytatni, amely e térségek felzárkóztatásához vezetett. Tehát a Skandináv országokban a fejlettség szempontjából *nincsenek nagy regionális különbségek*, az agrártérségek nem elmaradott területek, ezért ők a meglévő EU támogatási rendszerben nem sok jóban reménykedhetnek.

Szeretnék a finnek „elhitetni” az Európai Unióval, hogy a gyéren lakott térségek számára is ki kellene találni valamilyen támogatási rendszert. Azzal érvelnek, hogy nekik ezek a vidékek épp olyan problémákat jelenthetnek, mint az elmaradott térségek a meglévő EU-tagországok számára. Az Észak-Skandináv térséget a

szerzők perifériának nevezik, ahol országai a múltban olyan regionális politikát folytattak, hogy az oktatás, a kommunikáció és szállítás modernizálása terén nagy befektetéseket igényelt, amit a jövőben is folytatniuk kell, ha nem akarnak a fejlődésben lemaradni. Tehát *Észak-Skandinávia periferia*, de nem elmaradott – vallják a szerzők –, és ebben különbözik e térség Európa más periferiáitól, amelyekre az jellemző, hogy elmaradottak.

A szerzők hangsúlyozzák, hogy Észak-Skandinávia több kihívással fog találkozni az EU-hoz való csatlakozás folytán, mint a közép-európai régiók. Közép-európai régió alatt ők nem térségünket, hanem az EU gazdaságilag fejlett országait értik. Ezekben az országokban piacorientált mezőgazdaság van, amelyekkel a finn és a norvég periferián élő farmgazdaságok képtelenek lesznek versenyezni.

Finnország függetlenségének megszerzése után a mezőgazdaságból és az erdőgazdaságból a lakosság több mint kétharmada, a második világháború után meg több mint 50%-a élt. Mára ez az arány 9%-ra csökkent (ami még mindig duplája az EU országokénak), de Finnország keleti és északi részén a mezőgazdaságból élők aránya ennél jóval magasabb. Ráadásul az ország keleti és északi részén a farmerek jövedelmének jelentős hányada az erdőgazdálkodásból származik, ahol még alacsonyabb a jövedelem, mint a mezőgazdaságban. Egyébként ma 200 000 olyan finn farmert tartanak nyilván, akiknek egy hektárnál nagyobb művelhető földterülete van, de ezek közül csak 120 000 számít aktív farmernek. Aktív farmernek az számít, aki maga műveli a földet. Főleg északon és keleten sok az inaktív farmer. Az

átlag finn farm 13 hektár művelhető földdel és 35 hektár erdővel rendelkezik.

A könyvből kiderül, hogy a második világháború utáni finn mezőgazdaság a fejlődését elsősorban a hazai termékek támogatottságának köszönheti. (Európában a támogatottság szempontjából a finn mezőgazdaság a harmadik helyen van.)

A következő aggály, amit a szerzők felvetnek, az a vámtarifára vonatkozik. A finnek a külföldi mezőgazdasági áruk vámolásánál mennyiségi korlátot alkalmaznak, az EU-ban pedig nincs mennyiségi korlát, hanem minden egyes Közösségen kívüli országból behozott agrártermékre vámot vetnek ki. A finnek, ha automatikusan átvinnék az EK vámszabályait, akkor a mostanihoz képest kedvezőtlenebb helyzetbe kerülnének.

Az előnyökről szólva azzal számolnak, hogy a tejtermékek és a borjúhús terén versenyképesek lesznek, ezért az ilyen árufeleségek termelésére átálló farmerek támogatását ajánlják, mégpedig a gabona-termelő – tegyük hozzá – délnyugati térségekben élő farmerek számára. Azok számára, akik 20–30 évvel ezelőtt éppen ezzel az ágazattal hagytak fel, és akik most nem a leggyéribben lakott térségekben élnek.

A másik ágazat, amelynek felfuttatását a kutatók nagy előszeretettel ajánlják, az a *biotermelés*. Ugyanakkor felteszik a kérdést, hogy vajon hány farmer lesz képes a „visszalépésre”, azaz a biotermeléssel való foglalkozásra, amely több munkát igényel, és vajon milyen ára lesz a biotermékeknek?

Az egyik fő problémát abban jelölik meg, hogy Finnország északi és keleti részén, továbbá egész Észak-Skandináviában

az emberek gondolkodása és erkölcsi normái főleg városiasak. A városiak hatékonysági normái pedig arra irányulnak, hogy minél jobban kiaknázzák a természeti és a helyi erőforrásokat. E szemlélet megváltoztatását a szocializáció révén kívánják elérni. A szerzők is tudják, hogy tisztán a biotermelésből nem lehet megélni. A biotermelést a problémák megoldásának egyik útjaként csak olyan értelemben tartják lehetségesnek, ha azt nem gazdasági oldalról nézik, hanem az önbizalom és a valamiféle finn „magaduram, ha nincs szolgád” szellemiség megjelenéseként fogják fel.

A szerzők a könyv jelentős részét a finn vidékpolitika körvonalazásának szentelik. Ambiciózus célkitűzéseket fogalmaznak meg, mint például azt, hogy 2010-ben ugyanannyian kell, hogy éljenek a rurális térségekben, mint 1990-ben. Ez a finnek egynegyedét jelenti. Rurális térség alatt ők a ritkán lakott térségeket értik, amelyek olyan falvakból állnak, ahol a lakosság 500 fő alatt van. A finn vidékpolitika fő célja a rurális térségek újjáélesztése azáltal, hogy javítják az életfeltételeket, a szolgáltatásokat és vonzóvá teszik a vidéket mind a lakhatás, mind a vállal-

kozás, mind pedig a szabadidő eltöltése szempontjából. A finn nemzeti vidékpolitika a vidéket három kategóriába sorolja: a városkörnyéki, az agrár- és az elszigetelt vidékek. A fejlődés szempontjából a *városkörnyéki* falvak vannak a legjobb helyzetben, mert lakóik munkát találhatnak a városban és agrártermékeiknek jó piaca van a közelben. Ezek és a jó közlekedési útvonalak mentén lévő falvak fejlődéséhez nem fér kétség. Az *agrárvidékek*nél a további diverzifikáció lehetőségét kínálják a kutatók. A legnagyobb problémát az *elszigetelt vidékek* jelentik. Eddig is ezek élvezték a legjelentősebb támogatást, nyilvánvaló, ezután is ezek fogják a legtöbb központi és regionális támogatást megszerezni, és még ennek ellenére is előfordulhat, hogy Finnországban az EU-hoz való csatlakozás után az ilyen térségek teljesen elnéptelenednek. A szerzők nem írják le, de tudott tény, a finnek attól tartanak, hogy az esetleg elnéptelenedő területekre idegenek települnek be. Ennek még a gondolata is – érzelmi szempontból – katasztrófaaként jelenik meg előttük.

Kovács Teréz